

Дело C-428/20

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

11 септември 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава, Полша)

Дата на акта за преюдициално запитване:

28 август 2020 г.

Ищца:

A. K.

Отвeтник:

Skarb Państwa (Държавата)

[...]

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

28 август 2020 г.

Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава), I гражданско отделение [...],

[...]

след като на 28 август 2020 г. във Варшава разгледа

[...]

делото, образувано по иск на А. К.

срещу Skarb Państwa [Държавата], представлявана от Министъра (...)

за присъждане на парична сума,

по въззивна жалба на ищцата против решение на Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава)

[...],

определи:

1. Отправя искане за решение на Съда на Европейския съюз по преюдициално запитване със следния въпрос:

Има ли — в съответствие с член 2 от Директива 2005/14/ЕО от 11 май 2005 година за изменение на Директиви 72/166/ЕИО, 84/5/ЕИО, 88/357/ЕИО и 90/232/ЕИО на Съвета и Директива 2000/26/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на застраховка „Гражданска отговорност“ относно използването на моторни превозни средства — държава членка, която е въвела преходен период за привеждане в съответствие на минималните застрахователни суми, задължение да увеличи застрахователните суми до поне половината от размерите, определени в изменения член 1, параграф 2 от Директива 84/5/ЕИО в рамките на 30 месеца от изтичане на срока за прилагане на Директивата:

- по отношение на всички договори за застраховка на автомобилистите, действащи след изтичането на посочените 30 месеца, включително на договорите, сключени преди 11 декември 2009 г., но действащи и след тази дата — по отношение на застрахователни събития, настъпили след 11 декември 2009 г.,

- или пък единствено по отношение на новите договори за застраховка на автомобилистите, сключени след 11 декември 2009 г.?

2. На основание член 177, параграф 1, точка 3¹ от Гражданския процесуален кодекс спира въззивното производство.

[...]

МОТИВИ [ориг. 2]

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Член 2 от Директива 2005/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година за изменение на Директиви 72/166/ЕИО, 84/5/ЕИО, 88/357/ЕИО и 90/232/ЕИО на Съвета и Директива 2000/26/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на застраховка „Гражданска отговорност“ относно използването на моторни превозни средства (ОВ L 149, 2005 г., стр. 14; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 7, стр. 212, наричана по-нататък „Директива 2005/14“) във връзка с член 29 от Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 2[6]3, 2009 г., стр. 11, наричана по-нататък „Директива

2009/103“) относно застраховката Гражданска отговорност при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка.

Член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

Предмет на спора

1. Предмет на спора е иск за обезщетение, предявен срещу Държавата, за поправяне на вреди, причинени от неправилното и непълно транспониране на Директива 2005/14.

Обстоятелствата по спора

2. На 12 октомври 2010 г. [...] в Полша възниква пътно-транспортно произшествие [...], в резултат от което загиват 16 души, включително G. M. и извършителят, водачът V. (...), притежаващ застраховка „гражданска отговорност“ при използване на моторни превозни средства на основание договор за застраховка, сключен за периода от 8 декември 2009 г. до 7 декември 2010 г. с (...) S.A. със седалище Л. [...].

3. Във връзка със смъртта на G. M., нейната дъщеря, ищцата А. К., уведомява (...) за вредата на 2 март 2011 г. и иска обезщетение за неимуществени и имуществени вреди. В производството по уреждане на претенциите ищцата претендира от (...) окончателна сума от 47 000 PLN като обезщетение за неимуществени вреди на основание член 446, параграф 4 от Гражданския кодекс (Kodeks cywilny) и 5000 PLN като обезщетение за имуществени вреди, поради значително влошаване на жизненото ѝ положение, на [основание] член 446, параграф 3 от Гражданския кодекс.

4. А. К. е окончателно уведомена от (...), че застрахователната сума по полица ОС № (...) е изчерпана.

Искания на ищцата и становища на страните

5. Ищцата иска от Държавата обезщетение в размер на 78 000 PLN ведно с лихви за забава за вредите, причинени от непълното транспониране на Директива 2005/14. Тя твърди, че при правилно транспониране би получила допълнително 78 000 PLN като обезщетение за неимуществени вреди, претърпени вследствие на смъртта на майка ѝ. Неточното транспониране я лишило от възможност да получи тази престация от (...), което довело до причиняване от страна на ответника на имуществена вреда на ищцата в посочения размер.

6. Ищцата отбелязва, че полската държава е била длъжна да транспонира разпоредбите на Директива 2005/14 по такъв начин, че считано от 11 декември 2009 г., застрахователната сума по всички договори за задължителна застраховка „гражданска отговорност“ на автомобилистите да

възлиза в случай на телесна повреда на 2 500 000 EUR за едно застрахователно събитие. Същевременно Законът от 24 май 2007 г. за изменение на Закона за задължителните застраховки, Фонда за гарантиране на застраховките и Полското автомобилно застрахователно бюро и на Закона за застрахователната дейност [ustawa z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych oraz ustawy o działalności ubezpieczeniowej] разграничава размера на покритието, така че размерът му за увредените лица в резултат от застрахователни събития, настъпили между 11 декември 2009 г. и декември 2010 г., да зависи от датата на сключване на застрахователния договор. Причината е, че в посочения период действат както договори, сключени след 11 [ориг. 3] декември 2009 г., предвиждащи застрахователна сума в размер на 2 500 000 EUR, така и договори, сключени до 11 декември 2009 г., по които застрахователната сума възлиза само на 1 500 000 EUR.

7. Ответникът, а именно Държавата, представлявана от Министъра (...), претендира за отхвърляне на иска. Твърди, че Директивата е транспонирана правилно. Позовава се на принципа *lex retro non agit* и посочва също, че Европейската комисия е образувала производство против Полша във връзка с нарушение [...] (...), свързано с недостатъци при транспонирането на Директива 2005/14, но на 28 април 2016 г. Комисията взема решение за прекратяването му. Ответникът поддържа становището, че с това Комисията е приела, че не е налице нарушение на правото на Съюза.

Релевантните разпоредби от правото на Европейския съюз

8. Директива 2005/14

„Член 2

Изменения на Директива 84/5/ЕИО

Член 1 от Директива 84/5/ЕИО се заменя със следното:

„Член 1

1. Застраховката, посочена в член 3, параграф 1 от Директива 72/166/ЕИО, покрива задължително както имуществени щети, така и лични наранявания.

2. Без да се засягат всякакви по-високи гаранции, които държавите членки могат да предвиждат, всяка държава членка изисква застраховката да бъде задължителна поне по отношение на следните размери на покритие:

а) в случай на телесно увреждане — минимален размер на покритие 1 000 000 EUR за пострадал или 5 000 000 EUR за иск, независимо от броя на пострадалите;

б) в случай на имуществена щета — размер на покритието 1 000 000 EUR на иск, независимо от броя на пострадалите.

Ако е необходимо, държавите членки могат да въведат преходен период до пет години от датата на прилагане на Директива 2005/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 г. за изменение на Директиви 72/166/ЕИО, 84/5/ЕИО, 88/357/ЕИО и 90/232/ЕИО, както и Директива 2000/26/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно застраховката гражданска отговорност по отношение на използването на МПС, в рамките на ко[й]то да привеждат техните минимални размери на покритие в съответствие с размерите, предвидени в настоящия параграф.

Въвеждайки такъв преходен период, държавите членки информират Комисията по този въпрос и посочват срока на валидност на преходния период.

В срок 30 месеца от датата на прилагане на Директива 2005/14/ЕО държавите членки увеличават размера на гаранциите най-малко [до] половината от размера, предвиден в настоящия параграф“.

9. Директива 2009/103

„Член 29 Отменя

Директиви 72/166/ЕИО, 84/5/ЕИО, 90/232/ЕИО, 2000/26/ЕО и 2005/14/ЕО, изменени с директивите, посочени в приложение I, част А, се отменят, без да се засягат задълженията на държавите членки относно сроковете за транспониране в националното право и за прилагане на директивите, които са посочени в приложение I, част Б. (...) **[ориг. 4]**

Приложима национална правна уредба

10. Закон от 24 май 2007 г. за изменение на Закона за задължителните застраховки, Фонда за гарантиране на застраховките и Полското автомобилно застрахователно бюро и на Закона за застрахователната дейност (Dz.U., бр. 102, позиция 691, наричан по-нататък „Законът от 24 май 2007 г.“)

„Член 1

В закона от 22 май 2003 г. за задължителните застраховки, Фонда за гарантиране на застраховките и Полското автомобилно застрахователно бюро [ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych] (Dz.U., бр. 124, позиция 1152, изм.) се внасят следните изменения:

параграф 1 (...)

параграф 2: В член 36, параграф 1 се заменя със следния текст: „1. Обезщетение се определя и изплаща в границите на гражданската отговорност на притежателя или водача на моторно превозно средство, но до определената в застрахователния договор застрахователна сума. Застрахователната сума не може да бъде по-ниска от равностойността в злоти:

1) при телесна повреда — на 5 000 000 EUR за едно застрахователно събитие, последиците от което се покриват от застраховката без оглед на броя увредени лица;

2) при имуществени вреди — на 1 000 000 EUR за едно застрахователно събитие, последиците от което се покриват от застраховката без оглед на броя увредени лица,

- определена чрез прилагане на обявения среден курс на Полска народна банка, действащ в деня на настъпване на вредите.

(...).

Член 3

За застрахователните договори, сключени до датата на влизане в сила на настоящия закон, се прилагат действащите до този момент разпоредби.

Член 5

В случай на договори за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и на договори за застраховка „Гражданска отговорност“ на земеделските производители размерът на минималната застрахователна сума възлиза на равностойността в злоти:

1) по отношение на договорите, сключени до 10 декември 2009 г.:

a) при телесна повреда — на 1 500 000 EUR за едно застрахователно събитие, последиците от което се покриват от застраховката без оглед на броя увредени лица;

b) при имуществени вреди — на 300 000 EUR за едно застрахователно събитие, последиците от което се покриват от застраховката без оглед на броя увредени лица,

- определен чрез прилагане на обявения среден курс на Полска народна банка, действащ в деня на настъпване на вредите;

2) по отношение на договорите, сключени в периода от 11 декември 2009 г. до 10 юни 2012 г.:

a) при телесна повреда — на 2 500 000 EUR за едно застрахователно събитие, последиците от което се покриват от застраховката без оглед на броя увредени лица;

b) при имуществени вреди — на 500 000 EUR за едно застрахователно събитие, последиците от което се покриват от застраховката без оглед на броя увредени лица, [ориг. 5]

- определен чрез прилагане на обявения среден курс на Полска народна банка, действащ в деня на настъпване на вредите.

11. Граждански кодекс [Kodeks cywilny] (наричан по-нататък „Гражданският кодекс“)

„Член 446 § 1 Ако вследствие на телесна повреда или разстройство на здравето е настъпила смърт на увреденото лице, задълженият да поправи вредите е длъжен да възстанови разходите за лечение и погребение на лицето, което ги е направило. (...)

§ 4. Съдът може също да присъди на най-близките членове на семейството на починалия съответна сума като парично обезщетение за неимуществени вреди.

Член 417 § 1 За вреди, причинени от неправомерно действие или бездействие при упражняване на публична власт, отговаря Държавата, органът на местно самоуправление или друго лице, което упражнява такава власт по силата на закона.

Член 417¹ § 4 Ако вредите са причинени поради неприемане на нормативен акт, когато издаването му е задължително съгласно закона, неправомерното неиздаване на акта се установява от съда, гледащ делото за обезщетение за вреди“.

12. Закон от 22 май 2003 г. за задължителните застраховки, Фонда за гарантиране на застраховките и Полското автомобилно застрахователно бюро (Dz.U., брой 124, позиция 1152, изм., наричан по-нататък „Законът за задължителните застраховки“):

„Член 19, параграф 1. Лицето с право на обезщетение във връзка с уговореното събитие по договора за задължителна застраховка за гражданска отговорност може да предяви претенция за обезщетение пряко към застрахователя. (...)

Член 26, параграф 1. Договорите за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите се сключват за срок от 12 месеца при спазване на член 27“.

Ход на гражданското производство

13. С решение от 30 май 2016 г. Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава) отхвърля иска. Съдът установява, че застрахователната сума по полица № (...) не е изчерпана, поради което ищцата не е претърпяла увреждане. Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) [...] отменя споменатото решение и връща делото за ново разглеждане. Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) установява, че застрахователната сума е окончателно изчерпана, поради което първоинстанционният съд е длъжен да уважи твърдението за неправилно транспониране на Директива 2005/14 и да установи, че ищцата е претърпяла увреждане.

14. С решение от 20 март 2019 г. Sąd Okręgowy (Окръжният съд) отново отхвърля иска.

15. Основавайки се на член 417^[1], параграф 4 от Гражданския кодекс, Съдът постановява, че разпоредбите не дават на гражданите право на обезщетение за неимуществени вреди в случай на законодателно бездействие. Според Sąd Okręgowy (Окръжният съд) ищцата претендира именно обезщетение за неимуществени, а не за имуществени вреди.

16. Съдът освен това приема, че Директива 2005/14 е била правилно транспонирана, като са били приложени допустимите преходни периоди за повишаване на застрахователните суми до размера на половината от целевите стойности и до окончателните им размери. Според Sąd Okręgowy (Окръжният съд) предвиденото в директивата задължение за повишаване на застрахователните суми се отнася единствено за договори, сключени след изтичане на преходните периоди, поради което не включва изискване за повишаване на застрахователните суми по договори, сключени преди изтичането на преходния период, дори ако тези договори са основание за застрахователно [ориг. 6] покритие и през определено време след изтичане на преходния период. Съдът се основава на принципа на правна сигурност, на принципа *lex retro non agit*, както и на принципа на свобода на договаряне.

17. Полският законодател, който въвежда правилата на директивата в полската правна уредба със Закона от 24 май 2007 г., влязъл в сила на 11 юни 2007 г., се възползва от правата във връзка с преходните периоди, като предвижда постепенно повишаване на застрахователните суми в член 5 от закона, който гласи специално, че в случай на договор за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите минималният размер на застрахователната сума възлиза на равностойността в злоти на:

- по договорите, сключени в срок до 10 декември 2009 г. при телесна повреда — 1 500 000 EUR за едно застрахователно събитие, последиците от което се покриват от застраховката без оглед на броя увредени лица,

- по договорите, сключени в периода от 11 декември 2009 г. до 10 юни 2012 г. при телесна повреда — 2 500 000 EUR за едно застрахователно събитие,

последниците от което се покриват от застраховката без оглед на броя увредени лица.

18. Следователно по този начин законодателят повишава застрахователната сума до половината от целевия размер по отношение на договорите, сключени в периода от 11 декември 2009 г. до 10 юни 2012 г. Договорът за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобила на извършителя на произшествието, в което загива майката на ищцата, е сключен на 8 декември 2009 г. За него се прилага член 5, точка 1 от Закона от 24 май 2007 г., в съответствие с който минималната застрахователна сума в случай на телесна повреда възлиза на 1 500 000 EUR за едно застрахователно събитие, последниците от което се покриват от застраховката без оглед на броя увредени лица.

19. Според Sąd Okręgowy (Окръжния съд) това транспониране на Директива 2005/14 е било пълно и точно.

20. Ищцата внася въззивна жалба против решението на Sąd Okręgowy (Окръжния съд) от 20 март 2019 г., като по-специално сочи нарушение на член 417¹, параграф 4 от Гражданския кодекс поради неоснователната констатация, че ответникът е транспонирал правилно Директива 2005/14 в националната правна уредба.

Мотиви за отправяне на запитването

21. Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) сочи, че след постановяване на решение на Съда от 24 октомври 2013 г. по дело C-22/12 няма съмнение, че задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на МПС трябва да включва обезщетение за неимуществени вреди, претърпени от близките на лица, загинали при пътнотранспортно произшествие, доколкото обезщетението се дължи по силата на гражданската отговорност на застрахования съгласно приложимото национално право. Това покритие обхваща всяко лице, което в съответствие с националната правна уредба в областта на гражданската отговорност има право на обезщетение за вреди, причинени при използване на МПС.

22. Полската правна уредба предвижда такова обезщетение за неимуществени вреди в член 446, параграф 4 от Гражданския кодекс. Предвиденото в тази разпоредба обезщетение за неимуществени вреди е включено в задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

23. Според Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) ако ищцата не е получила дължимото ѝ парично обезщетение за неимуществени вреди от (...) поради изчерпване на застрахователната сума, възниква увреждане на имуществото ѝ, съответстващо на разликата между изплатеното от (...) и дължимото обезщетение. Ако твърдението за неточно транспониране на директивата се

окаже основателно, за настъпилата вреда ще отговаря Държавата на основание член 417¹, параграф 4 от Гражданския кодекс.

24. Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) отбелязва, че съгласно съображение 10 от Директива 2005/14 нейната цел е да се гарантира защитата на пострадалите. Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) не открива в Директива 2005/14 никакво основание да се приеме, че увеличеното покритие може да обхваща само част от увредените лица през годината след изтичане на 30-месечния преходен период (и аналогично - през годината след изтичане на 5-годишния преходен период). По-специалното в директивата няма разпоредби, които пряко да ограничават задължението за увеличаване на застрахователната сума само по отношение на договорите, сключени след 11 декември 2009 г., изключвайки изцяло сключените по-рано застрахователни договори, но действащи и определено време след 11 декември 2009 г.

25. Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) не открива основание за разграничаването на степента на правна защита на увредените в един и същ момент в различни пътно-транспортни произшествия, още повече ако това разграничение би зависело от случайност, тоест от датата [ориг. 7] на сключване на застрахователния договор за автомобила на извършителя на застрахователното събитие. Съдът не намира аргументи, подкрепящи правно тълкуване на директивата, позволяващо едновременното функциониране на договори, по които застрахователната сума на задължителната застраховка на гражданската отговорност да възлиза на 2 500 000 EUR, и на договори, по които тя да възлиза на значително по-малка сума, тоест 1 500 000 EUR.

26. Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) не намира за убедително позоваването от страна на Sąd Okręgowy (Окръжният съд) на принципа *lex retro non agit*. Този принцип не е пречка за изменение на действащи облигационни правоотношения, пораждащи последици за в бъдеще.

27. Съмнение буди и позоваването в този случай на принципа на правна сигурност. Дългият срок за транспониране на директивата и правото да се ползват преходни периоди позволяват своевременно провеждане на законодателния процес, така че страните по застрахователни договори, сключени през декември 2008 г. и в течение на 2009 г., да са запознати, че за застрахователни събития, настъпващи след 11 декември 2009 г., се увеличава размерът на предоставеното покритие. Това би позволило на застрахователите да адаптират размера на застрахователната премия към размера на новата застрахователна сума. Въвеждането на нова застрахователна сума за всички застрахователни договори, считано от 11 декември 2009 г., е можело да бъде изпълнено при спазване на принципа на правна сигурност.

28. С оглед на изложеното Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) е склонен да възприеме предлаганото от ищцата тълкуване на член 2 от Директива 2005/14.

29. Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) няма съмнение, че целеният с член 2 от Директива 2005/14 резултат включва предоставянето на права на частноправни субекти. Целта на тази разпоредба е увеличаване на застрахователното покритие на увредените, включително чрез увеличаване на застрахователните суми по застрахователните договори. Ако поради това се окаже, че полската държава е транспонирила директивата непълно и следователно неточно, без съмнение би била изпълнена първата предпоставка за възникването на отговорност за обезщетение (в това отношение Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) се позовава на решение на Съда от 19 ноември 1991 г. по съединени дела C-6/90 и C-9/90, и по-специално отбелязва положенията, съдържащи се в точки 33—41 от това решение). След като изпълнението на тази предпоставка е потвърдено, възниква необходимостта националната юрисдикция да изследва в рамките на производството пред нея дали и в какъв размер ищцата е претърпяла вреди, възникнали в причинно-следствена връзка с нарушаването на задължение на държавата ответник.

30. Едновременно с това Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) отбелязва, че приема за неоснователни останалите правни доводи на Sąd Okręgowy (Окръжния съд). Няма съмнение, че по това дело ищцата претендира обезщетение за имуществени вреди от Държавата. Тя твърди, че вследствие на непълното транспониране на директивата не е могла да получи от застрахователя допълнително обезщетение в размер на 78 000 PLN за неимуществените вреди, претърпени в резултат от смъртта на майка ѝ. Действително, както установява първоинстанционният съд, дължимото на ищцата обезщетение от застрахователя е имало за цел да поправи неимуществените ѝ вреди. Това не се променя от факта, че формата на обезщетението за неимуществени вреди, предвидена в полската правна уредба, е парична. Поради това трябва да се приеме, че неточното транспониране е било в състояние да причини имуществена вреда на ищцата, изразяваща се в неполучаване на парична престация от застрахователя. Квалифицирането на претенцията на ищцата срещу Държавата като иск за обезщетение за имуществени вреди не се препятства от факта, че източник на неудовлетвореното парично притезание на ищцата към застрахователя е била неимуществената вреда, произтекла от смъртта на майка ѝ.

31. Тъй като Съдът не е давал отговор по изложения проблем, Sąd Apelacyjny (Апелативният съд) счита за необходимо с оглед на изложените обстоятелства да спре производството и да отправи до Съда преюдициално запитване относно тълкуването на член 2 от Директива 2005/14.

[...]